

UKRAINA MAXSUS OPERATSIYA KUCHLARINING JANGOVAR QO‘LLASH TAJRIBALARI (Ukraina-Rossiya misolida)

XAMRAKULOV Axmedjon Anvarovich

Chirchiq oliy tank qo‘mondonlik muhandislik bilim yurti

Taktika kafedrası katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ukraina Qurolli Kuchlari Maxsus operatsiyalar kuchlari (MOK)ning shakllanishi, mo‘ljallanishi, asosiy vazifalari, Rossiya federatsiyasi va Ukraina bilan bo‘lib o‘tayotgan jangovar harakatlarda Ukraina Maxsus operatsiyalar Kuchlarining jangovar qo‘llanish tajribalari yoritilgan.

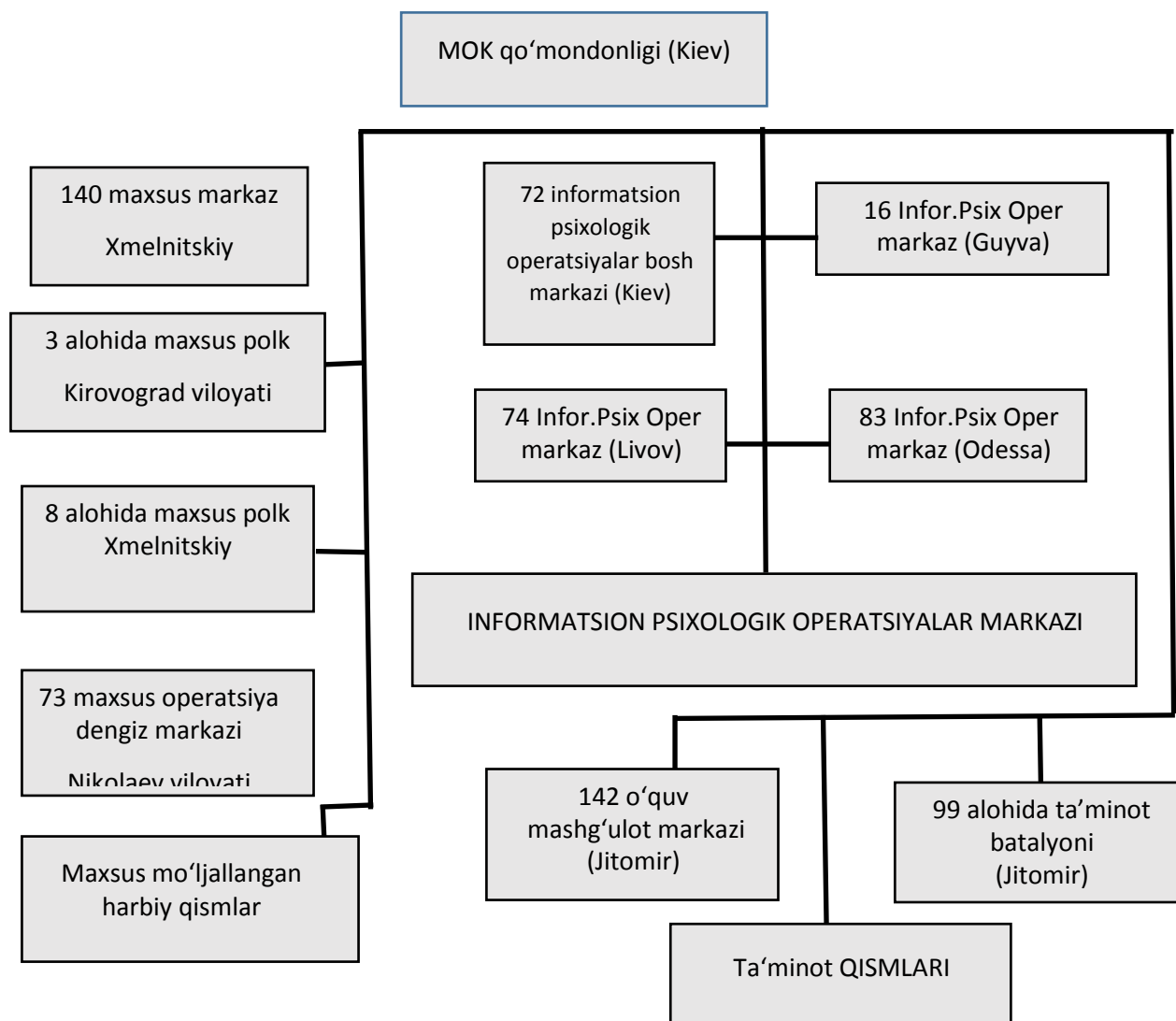
Ukraina maxsus operatsiyalar kuchlari bundan besh yil oldin Maxsus Operatsiyalar Kuchlari qo‘mondonligiga yuklangan vazifalarni hal qiladigan mavjud bo‘linmalarni o‘z tarkibiga o‘tkazish, shuningdek, yangi bo‘linmalarni shakllantirish orqali yaratilgan. Ukraina Maxsus Operatsiyalar kuchlarini hamkorlikda shakllantirishning faol ishtirokchilari, yani NATO va birinchi navbatda Amerika Qo‘shma Shtatlari bilan amalga oshirishdi. Bir qator tashkiliy tadbirlardan so‘ng qo‘mondonlik tuzilmasi yaratildi. Bu Maxsus Operatsiya kuchlarning barchasi bugun Donetsk va Lugansk respublikalaridagi demarkatsiya chizig‘ida to‘plangan. Jangovar harakatlarni muvafaqiyatli hal qilishda, Ukraina aynan mana shu bo‘linmalar hal qiluvchi rol o‘ynayshini anglab yetishdi.

AQSH va Ukraina o‘rtasidagi hamkorlik yo‘nalishlaridan biri respublikada kelajakda qo‘poruvchilik-razvedka, axborot-psixologik operatsiyalarni o‘tkazishga qodir kuch va vositalarni yaratish hisoblanadi.

Ukraina Prezidentining 2016 yil 6-iyundagi 240/2016-son qarori bilan tasdiqlangan “Ukrainaning 2016 yilgi strategik mudofaa byulleteni” (SOBU-2016) ga muvofiq Maxsus operatsiyalar kuchlarini (MOK) shakllantirish 2016-yilda boshlangan. Shu bilan birga, 2020 yil oxirigacha ularning to‘liq tezkor va jangovar tayyorgarligiga erishish rejalashtirilgan.

Ukraina MOK 2016 yil 7 iyulda Oliy Rada tomonidan qabul qilingan Ukrainaning 1437-VIII-sonli qonuniga va 2019 yil 17 yanvarda gerbi, standarti va bayrog‘iga muvofiq qurolli kuchlarning alohida bo‘limi sifatida tashkil etilgan. Ukraina Qurolli Kuchlari (UKQ) MOK qo‘mondoni tasdiqlandi (1-rasm) [1]

UKRAINA QUROLLI KUHLARI MOK QO'MONDONLIGI

1-rasm. Ukraina Qurolli Kuchlari MOK qo'mondonligi.

Maxsus operatsiyalar kuchlari (MOK) Ukraina Qurolli Kuchlarining alohida bo'limi bo'lib, "Ukraina Qurolli Kuchlari to'g'risida" gi Ukraina qonuniga muvofiq, quyodagi vazufalar ijrosiga Jalb qilinishi mumkin:

Ukraina Qurolli Kuchlari MOK bo'linmalarining jangovar vazifaga jalb etilishi

Ukraina Qurolli Kuchlari MOK ning 2019 yilda NATO qo'shinlarining (kuchlarining) tezkor va jangovar tayyorgarligi tadbirlarida ishtirok etishdi. 2019 yil davomida Ukraina Qurolli Kuchlari Maxsus operatsiya kuchlari harbiy xizmatchilari NATO bloki homiyligida ikkita ko'pmillatli mashg'ulotlarda qatnashdilar:

Ukraina Qurolli Kuchlari MOK quruqlik-taktik guruhi (35 nafar harbiy xizmatchidan iborat) – “Troyan izi” qo’mondonlik-shtab mashqlarida (Bolgariya, 2019 yil 6-23 iyun);

Ukraina Qurolli Kuchlari MOK quruqlik-taktik guruhi– “Olovli qilich-2019” taktik mashqlarida (Litva, 2019 yil 12 – 28 iyun) qatnashdi (2-rasm). Uni amalga oshirish jarayonida Ukraina Qurolli Kuchlari MOKning 140 ta maxsus bo’linmalari guruhi NATOning tezkor javob berish kuchlari tarkibida sertifikatlanib va 2020 yildan boshlab Ukraina MOK bo’linmalari mavjud bo’lishi ko’zda tutilgan.

2-rasm. Ukraina MOK qo’mondonlik-shtab mashqlari.

Markazlarda Ukrainadagi harbiy xizmatchilardan tashqari, AQSh, Buyuk Britaniya, Polsha, Litva, Estoniya va kamroq Kanada, Shvetsiya va Belgiyadan mutaxassislar va o’qituvchilar xizmat qiladi.

NATO tashkiloti rahbarligida mutaxassislar har qanday fakt yoki axborotdan foydalangan holda axborot hujumlarining turli shakllari bilan shug’ullanadilar. Bu harakatlar jamiyatda psixologik keskinlikni keltirib chiqarishga qaratilgan. Ushbu mutaxassislardan biri o’z ishi haqida shunday dedi: Bizning asosiy vazifamiz dushman shaxsiy tarkibini, hozirda separatistlarning noqonuniy qurolli guruhlarini ruhiy tushkunlikka tushirishdir. Xabar tarqatuvchilar bilan aloqa o’rnatish va aloqa o’rnatishning asosiy kanali ijtimoiy tarmoqlardir. Biz agentlarimiz orqali ta’sir o’tkazamiz, mish-mishlar, maqolalar tarqatamiz, jurnalistlar va fikr yetakchilari orqali o’zimiz va ular tarafida o’qiyamiz.

Ukraina Maxsus Operatsiyalar Kuchlarini qo’llab-quvvatlash bo’linmalari.

142-o’quv markazining o’quv jarayonini ta’minlash uchun batalyon funktsiyalarini bajaradigan 99-alohida qo’mondonlik-nazorat bataloni mavjud.

2020 yilda umuman olganda, o’sha paytdagi umumiy soni qariyb 15 ming kishi bo’lgan MOK tuzilmasini shakllantirish yakunlandi va kadrlar tayyorlash tashkil etildi.

“Ukraina mudofaasi to‘g‘risida” gi qonunga muvofiq MOK asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

harbiy holat va favqulodda holatning huquqiy rejimi;

axborot-psixologik operatsiyalar;

terrorizm va qaroqchilikka qarshi kurash;

Ukrainadan tashqarida fuqarolarning hayoti va sog'lig'ini va davlat ob‘ektlarini (mulklarini) himoya qilish, ularning xavfsizligini ta‘minlash va evakuatsiya qilish choralari;

davlat chegarasini himoya qilish;

Ukrainaning dengiz iqtisodiy zonasida va Ukrainaning suveren huquqlarini himoya qilish;

ochiq dengizda yoki har qanday davlat tashqarida Ukrainaning milliy dengiz navigatsiyasi xavfsizligini ta‘minlash; ommaviy qirg‘in qurollari tarqalishining oldini olish, qurol-yarog‘ va giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalarni noqonuniy olib o‘tishga qarshi kurashish chora-tadbirlari ochiq dengizdagi moddalar, ularning analoglari yoki prekursorlari;

tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish, shuningdek, xalqaro aksilterror operatsiyalari, qaroqchilikka qarshi kurash va Ukrainaning xalqaro shartnomalari asosida tinchlik va xavfsizlikni saqlash bo'yicha boshqa operatsiyalar[1].

Rossya federatsiyasi tomonidan 2022 yil fevral oyida boshlangan Maxsus harbiy operatsiya davomida Ukraina Maxsus operatsiyalar kuchlari Baxmut yaqinida dushman pozitsiyalarini egallab olish va rus qo‘shinlarini yo‘q qilish haqidagi noyob kadrlarni namoyish etdi (3-rasm). Bunda Ukraina Maxsus operatsiya kuchlari rus askarlarining 13 nafarni yo‘q qildi va besh nafar rus askarini asirga oldi.

“Tunda mudofaa kuchlarining o‘t o‘chirish bo‘linmasi niqobi ostida Ukraina Maxsus Operatsiya Kuchlari harbiy xizmatchilari rus askarlari nazorati ostidagi kuchli nuqtaga bostirib kirishdi. Bu kuchli nuqta avvalroq ukrainalik harbiylar qo‘lida bo‘lgan, ammo hujum natijasida yo‘qolgan. Professional muvofiqlashtirilgan reja tufayli MOK bo‘linmasi qarshilik ko‘rsatgan dushmanni tezda yo‘q qildi. Dushman pozitsiyalari Maxsus Operatsiyalar Kuchlari bo‘linmalari nazoratiga o‘tdi”.

3-rasm. Ukraina Maxsus operatsiyalar kuchlari Baxmut yaqinida jangovar harakatlari

Donbassdagi 8 yillik urush davomida va keng ko‘lamli bosqin boshlanganidan beri MOK harbiy xizmatchilari ko‘plab harbiy operatsiyalarda ajralib turishdi, xususan, dushman bilan ochiq to‘qnashuvda va dushman ortida ham.

Misol uchun, 2022 yil iyul oyida Ukraina Maxsus operatsiyalar kuchlari Xerson yo‘nalishi bo‘yicha raqiblarining butun guruhini yo‘q qilishga muvaffaq bo‘lishdi. Maxsus Operatsiyalar Kuchlari harbiy xizmatchilari dushmanning hujjatlari va shifrlarini, shuningdek, xaritalarni qo‘lga kiritishdi.

Iyun oyining oxirida Donetsk viloyatidagi MOK harbiy xizmatchilari dushman kolonnasini mag‘lub etishdi. Ushbu jangovar harakatlarda qo‘lga kiritilgan vositalardan 6 ta “Uragan” ko‘p raketa tizimlari, transport-yuklash mashinalari, yonilg‘i yuk mashinalari, yuk mashinalari, o‘t o‘chirish mashinalari, zirhli transport vositalari va piyoda jangovar mashinalardan iborat edi[2].

XULOSA

Shunday qilib, 2016 yildan beri Ukraina Qurolli kuchlari tarkibida Maxsus Operatsiya Kuchlari faoliyat yuritmoqda. Kadrlar tayyorlash va o‘qitish uchun armiyada deyarli doimiy ravishda bo‘lgan xorijiy harbiy mutaxassislar jalb qilingan.

Ukraina Qurolli Kuchlari qo‘mondonligi MOK qo‘mondonligi va bo‘linmalarini G‘arb ishlab chiqaruvchilarining qurollari, maxsus jihozlari va jihozlari bilan to‘liq jihozlashga intiladi. Mamlakatning janubi-sharqidagi hozirgi sharoitda kuchlarning harakatlarini ishlab chiqish masalalariga alohida e‘tibor qaratilmoqda.

Ukraina Qurolli Kuchlari MOK bo‘linmalarining Rossiya federatsiyasi Qurolli kuchlariga qarshi kurash olib borishini va Ukraina Maxsus operatsiyalar kuchlarining jangovar harakat olib borish tajribasini turli xil o‘quvlarda tadbiiq qilib sinovdan o‘tkazish, hamda ijobiy va salbiy jihatlarini ko‘zda tutgan holda taktik harakatlarga o‘zgartirish lozim bo‘ladi hamda hozirgi davrda ushbu mojaroni taxlil qilib borish lozimdir.

FOYDALANILGAN MANBALAR:

1. <https://sof.mill.gov.ua>, murojat qilingan sana 15.02.2023 yil;
2. <https://www.rbc.>ukr.news.>, murojat qilingan sana 15.02.2023 yil;